

Danuta Szewczyk-Kłós
Biblioteka Główna
Uniwersytet Opolski

Baza PEDAGOG narzędziem edukacji informacyjnej w bibliotece akademickiej¹

Absolwentka filologii polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, studiów podyplomowych z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie Wrocławskim oraz studiów podyplomowych z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu. Zainteresowania zawodowe dotyczą zarządzania wiedzą i informacją naukową oraz kształceniem użytkowników elektronicznych źródeł informacji naukowej w bibliotekach akademickich.

Streszczenie: *Przedmiotem opracowania jest proces rozwoju i tworzenia bibliograficznej bazy PEDAGOG. Jest to baza dziedzinowa, która rejestruje opisy publikacji z zakresu edukacji wczesnoszkolnej, wychowania przedszkolnego oraz pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Bazę PEDAGOG stanowi zbiór opisów dokumentów: książek, artykułów z czasopism, aktów prawnych, materiałów z konferencji naukowych, wydanych w języku polskim lub przetłumaczonych na język polski, oraz niepublikowanych prac doktorskich zgromadzonych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Opolskiego. Artykuł dotyczy również zastosowania bazy PEDAGOG w kształceniu studentów Uniwersytetu Opolskiego w zakresie korzystania z elektronicznych źródeł informacji naukowej.*

Słowa kluczowe: *technologia informacyjna, bazy danych, bazy bibliograficzne, edukacja informacyjna*

Abstract: *The aim of this paper is to show the process of creating and developing PEDAGOG bibliographic database. This database contains descriptions of publications concerning early school education, pre-school education and educational childcare. The documents described in the PEDAGOG database are books, journal articles, legal acts, materials from academic conferences, published or translated into the Polish language, and unpublished doctoral dissertations available in Opole University Main Library. The paper also discusses the ways of using PEDAGOG database in training Opole University students to use electronic sources of academic and scholarly information effectively.*

Keywords: *information technology, bibliographic databases, information technology education*

[Prezentacja](#)

Powstanie i rozwój bazy PEDAGOG

Baza bibliograficzno-abstraktowa PEDAGOG została udostępniona użytkownikom w roku 1993. Powstała z inicjatywy zespołu pracowników Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu pod kierunkiem dr Wandy Matwiejczuk. Boom edukacyjny lat 90. spowodował wzrost zapotrzebowania na usługi informacyjne. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, w 1992 r. przystąpiono do projektowania bazy oraz opracowania podręcznika dla użytkowników. Prace nad budową bazy były prowadzone etapami. W pierwszym okresie baza obejmowała

¹ Artykuł dedykuję pomysłodawcom i twórcom bazy PEDAGOG: dr Wandzie Matwiejczuk, Helenie Okoń, dr Annie Błaszczuk, dr. Erykowi Holonie, Małgorzacie Wrzeciono i Joannie Pikul – zespołowi, który opracował koncepcję i budowę systemu informacyjno-wyszukiwawczego PEDAGOG.

swym zakresie materiały dotyczące pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Przy pomocy pracowników Instytutu Nauk Pedagogicznych, prof. dr hab. Józefy Brągiel oraz dr. Eryka Holony, opracowano pierwszą wersję słownika słów kluczowych, wykazów nazw i instytucji. Przygotowane zostały szablony ekranowe z formatami dla poszczególnych rodzajów dokumentów. Elementy szablonu odpowiadały poszczególnym polom opisu bibliograficznego i mogły być wielokrotnie edytowane i poprawiane przez redaktorów bazy.

Tytuł/podtytuł:		Iss	№:*
Funkcja opiekuńczo - zabezpieczająca wielkomiejskich rodzin pracowniczych.			
Autor:		Wydział; adres wydawniczy:	
Kotlarska-Michalska A.		Poznań; Uniwersytet Im. Adama Mickiewicza	
Język:	Rodzaj pracy:	Rok:	
pol.	rocznik habilitacyjny	1990	
Uzupełnienie abstrakt:			
Praca oparta jest na badaniach przeprowadzonych w latach 1983-1987. Badaniami objęto głównie kategorie wielkomiejskich rodzin pracowniczych, osoby przewlekle chore, niepełnosprawne, w podeszłym wieku oraz dzieci.			
Słowa kluczowe:			
Rodzina / Funkcje opiekuńcze			
Chronologia problemu:		Technika wykonania:	
1983-1987			
Język:	ISBN:	Sygnatura:	
POL	83-232-0345	287939	
Nazwa instytucji przechowującej prace:			

Rys. 1. Przykład szablonu ekranowego dla wydawnictw zwartych bazy PEDAGOG
 Źródło: *Pedagog. System Informacyjny Nauk Pedagogicznych. Podręcznik użytkownika. Część I: Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza. Opole, 1993.*

Baza była dystrybuowana wśród zainteresowanych odbiorców na dyskietkach. W pierwszej wersji była tworzona w systemie SDI (selektywnej dystrybucji informacji) i aktualizowana dwa razy w roku. Odbiorcami bazy były przede wszystkim biblioteki uczelni pedagogicznych i uniwersyteckie. W kolejnych latach funkcjonowania bazę obsługiwał pakiet zagranicznego oprogramowania Mikro CDS/ISIS², który w tamtym czasie był bardzo popularny w polskich bibliotekach. Oprogramowanie to było uruchamiane w systemie operacyjnym DOS i wykorzystywane przez biblioteki akademickie do tworzenia pierwszych komputerowych katalogów z informacjami o zasobach biblioteki oraz baz bibliograficznych. PEDAGOG udostępniany był lokalnie na komputerach w Oddziale Informacji Naukowej, a personel oddziału służył pomocą użytkownikom przy wyszukiwaniu danych.

Zasięg chronologiczny bazy obejmuje wyselekcjonowane opisy dokumentów publikowanych i niepublikowanych od roku 1990. Od początku funkcjonowania bazy sporządzano je z autopsji w oparciu o literaturę gromadzoną w zasobach biblioteki

² JACQUESSON, A. *Automatyzacja bibliotek. Zarys historyczny, strategia, perspektywy*. Warszawa, 1999, s. 18.

i uzupełniano (od 1997 r.) o dokumenty otrzymane w ramach *Ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych*³.

Po kilku latach funkcjonowania baza została rozbudowana o kolejne dwa zakresy tematyczne – wychowanie przedszkolne i edukację wczesnoszkolną – i udostępniona użytkownikom za pomocą nowego komputerowego oprogramowania opracowanego specjalnie na potrzeby tej bazy przez Daniela Łasia, informatyka z Biblioteki Głównej. Oprogramowanie miało nazwę PEDAGOG SQL i uruchamiane było w środowisku Linux. Na potrzeby tej bazy przygotowano odpowiednie formaty wprowadzania danych rekordów opisów bibliograficznych wraz z adnotacją o treści dokumentu. Od kwietnia 1999 r., kiedy Biblioteka Główna UO zamieściła własną stronę WWW w Internecie, baza PEDAGOG została uruchomiona wraz z innymi bazami komputerowymi biblioteki w ogólnodostępnej sieci komputerowej.

The screenshot shows the search interface of the PEDAGOG database. The header includes the logo of Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego and navigation tabs: Szukaj, Informacje, Bazy Danych, Katalogi, Aktualności, and Ciekawe Linki. The main content area is titled 'Pedagog - nowe wyszukiwanie' and features a search form with the following fields and options:

- Tytuł: [text input]
- Autor: [text input]
- Wyszukiwanie autora dokładne: Tak Nie
- Słowa kluczowe: [text input] (with 'dziecko' and 'matematyka' entered)
- Warunek logiczny dla słów kluczowych: I (AND) LUB (OR)
- Wyszukaj w opisie (Ta opcja może spowolnić wyszukiwanie): [text input]
- Tytuł czasopisma: [dropdown menu with '-- Wybierz czasopismo --']
- Rok wydania (od - do): [2000] [2005]
- ISBN/ISSN: [text input]
- [Szukaj button]

At the bottom, there is a footer with 'powered by directPublish' and navigation links: Strona główna | Informacje | Bazy danych | Katalogi | Aktualności | Ciekawe linki.

Rys. 2. Formularz wyszukiwania w bazie PEDAGOG przez opcję słowa kluczowe
Źródło: Opracowanie własne na podstawie archiwum bazy PEDAGOG z zasobów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

W 2002 r. ukazał się drukiem *Pedagog. Słownik słów kluczowych bibliotecznego systemu informacyjno-wyszukiwawczego*⁴, opracowany przez Wandę Matwiejczuk i Helenę Okoń przy współpracy prof. Józefy Brągiel i dr Stanisławy Włoch.

³ Ustawa z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych. Dz.U. 1996, nr 152, poz. 722.

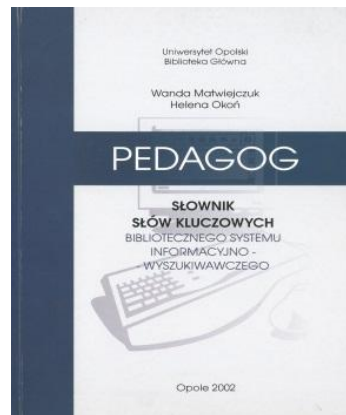
⁴ MATWIEJCZUK, W., OKOŃ, H. *Pedagog. Słownik słów kluczowych bibliotecznego systemu informacyjno-wyszukiwawczego*. Opole, 2002.

Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki

II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech

Poznań, 17-19 kwietnia 2013

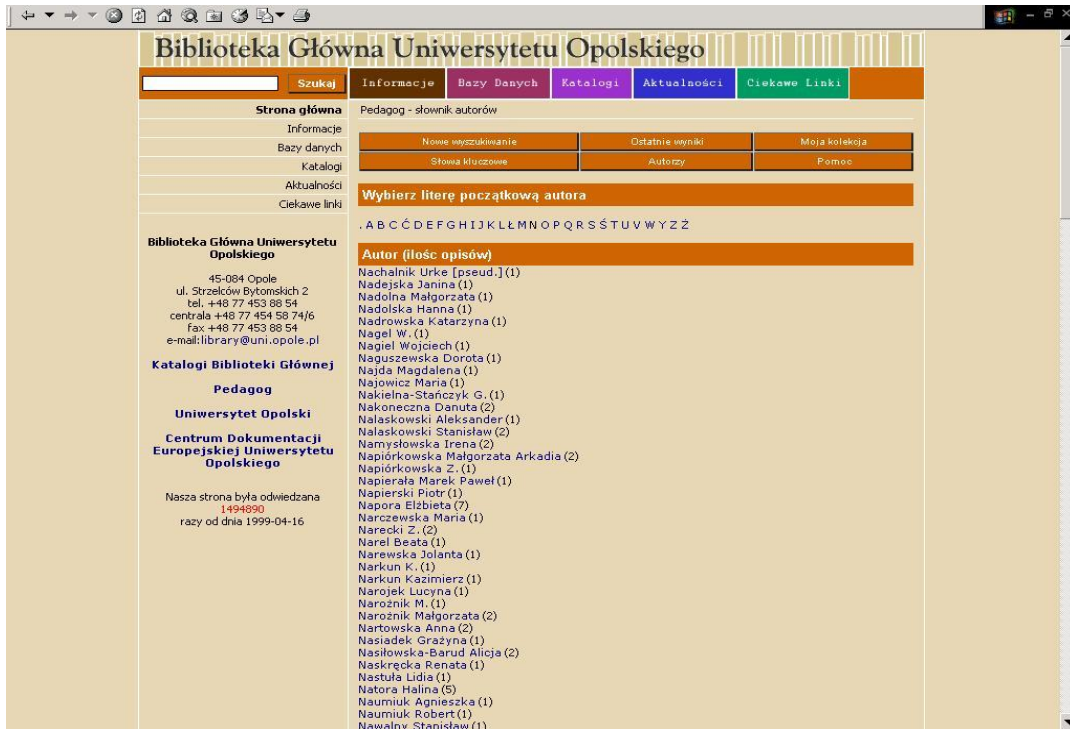

Rys. 3. Okładka słownika słów kluczowych bazy PEDAGOG

Źródło: MATWIEJCZUK, W., OKOŃ, H. *Pedagog. Słownik słów kluczowych bibliotecznego systemu informacyjno-wyszukiwawczego*. Opole, 2002.

Słownik zawiera 2800 słów kluczowych i około 2400 odsyłaczy oraz określników formalnych z zakresu pedagogiki, filozofii, psychologii i medycyny, z obszarów wiedzy, które ściśle wiążą się z pedagogiką opiekuńczo-wychowawczą, wychowaniem przedszkolnym, edukacją wczesnoszkolną. Słownik został równolegle umieszczony w bazie komputerowej, aby wspomagać wyszukiwanie literatury na dany temat. Użytkownicy bazy po uruchomieniu zakładki „Nowe wyszukiwanie” mieli do dyspozycji wybór ścieżki wyszukiwania danych zależnie od posiadanych informacji o poszukiwanych dokumentach lub preferowanych opcji wyszukiwania.

System wyszukiwania informacji umożliwiał również prowadzenie poszukiwań dokumentów poprzez indeksy, np. autorski – po wybraniu z listy litery alfabetu system wyświetlał w nawiasach, obok nazwisk autorów, liczby rekordów powiązane z wybranymi autorami.

Rys. 4. Widok strony z bazy PEDAGOG z funkcją wyszukiwania przez indeks autorski
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy PEDAGOG z archiwum zasobów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

Na podstawie wybranych opisów bibliograficznych system pozwalał tworzyć własne kolekcje rekordów dokumentów uzyskanych w kolejnych wyszukiwaniach. Przygotowaną kolekcję można było zapisać w formacie Word i następnie wydrukować.

Rys. 5. Widok strony z bazy PEDAGOG z funkcją tworzenia własnych kolekcji
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy PEDAGOG z archiwum zasobów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki

II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech

Poznań, 17-19 kwietnia 2013

Utrzymujące się zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi informacyjne zmotywowało twórców PEDAGOGA do podjęcia działań w kierunku poszukiwania nowego oprogramowania, które posłużyłoby do udostępniania zasobów bazy. Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego przystąpiła w 2006 r. do konsorcjum bibliotek Aleph. System biblioteczny Aleph firmy Ex Libris, który w ostatnich latach należy do wiodących systemów zarządzania informacją o zasobach bibliotecznych, został wykorzystany również do tworzenia bazy informacyjno-wyszukiwawczej PEDAGOG. Firma Aleph Polska na zlecenie Biblioteki Głównej przeprowadziła migrację rekordów bibliograficznych z dotychczas wykorzystywanego oprogramowania do nowego systemu. Baza została udostępniona użytkownikom w styczniu 2008 r. po usunięciu błędów w poszczególnych polach rekordów bibliograficznych, nieuniknionych w takich przypadkach.

Baza Pedagog

Zaloguj | Koniec sesji | Moje konto | Preferencje | Bazy | Komentarze | Pomoc

Indeksy | Wyszukaj | Lista wyników | Poprzednie wyszukiwania | Moja e-półka

Wyszukiwanie proste | Wyszukiwanie w wielu polach | Wyszukiwanie zaawansowane | CCL

PROGRAM REGIONALNY UNIWERSYTET O P O L S K I UNIA EUROPEJSKA EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013
Oś priorytetowa 2 Działanie 2.2
"Inwestujemy w Twoją przyszłość"

Zakup oprogramowania zrealizowany został w ramach projektu pn.:
"Rozbudowa infrastruktury informatycznej Uniwersytetu Opolskiego do wdrożenia platformy e-learningowej i kompleksowego systemu obsługi studentów"

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
Umowa o dofinansowanie nr RPOP.02.02.00-16-002/09-00z dnia 22 stycznia 2010 r.

Wyszukiwanie

Wpisz słowo lub frazę

Pole do wyszukiwania: Wszystkie pola

Słowa sąsiadujące? Nie Tak

Baza do wyszukiwania: Pedagog - baza bibliograficzna

Wyszukaj | Wyczyść

Ogranicz wyszukiwanie do:

Format: wszystkie | Języka: wszystkie | Od roku: | Do roku: rrr (Użyj ? jeżeli nie używasz pół od/do)

Podpowiedzi wyszukiwania:

- Jeżeli wybierzesz Tak dla "Słów sąsiadujących", możesz wpisać frazę *programowanie komputerowe* a system zrozumie, że szukasz rekordów zawierających słowo *komputerowe* OBOK słowa *programowanie*.
- Wpisane słowa zostaną znalezione niezależnie od wielkości liter. Na przykład, *komputer* znajdzie *komputer*, *Komputerjak* i *KOMPUTER*.
- Możesz użyć operatorów logicznych AND i OR w wyszukiwaniu. Na przykład, możesz wpisać *(serce OR kardiologia) AND chirurgia* aby wyszukać rekordy zawierające *serce* lub *kardiologia*, razem ze słowem *chirurgia*.
- Użyj znaku *?*, aby znaleźć rekordy zawierające części słowa. Na przykład, *gol?* wyszuka *gol*, *gole*, *golarz*, *goleń*, *golenie*, itp. Inny przykład, *? ologia* wyszuka *antropologia*, *archeologia*, *psychologia*, itp. Znak *?*

Rys. 6. Widok strony WWW bazy PEDAGOG w systemie Aleph

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy PEDAGOG [on-line]. [Dostęp 26.05.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://aleph.uni.opole.pl/F/?func=find-b-0&local_base=uop03.

Do bazy został również przeniesiony indeks słów kluczowych, który jest na bieżąco uzupełniany o nowe terminy z zakresu edukacji wczesnoszkolnej, wychowania przedszkolnego i pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki
II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech
 Poznań, 17-19 kwietnia 2013

Baza Pedagog - Przeglądaj indeks alfabetyczny

Wpisz słowo lub frazę:

Wybierz indeks do przeglądania:

Lista przeglądania: Słowa kluczowe

Liczba rekordów	Rekordy skrócone	Hasło
146		Komunikacja
9	<input type="button" value="Skrócone rekordy"/>	Komunikacja alternatywna
2		Komunikacja bezsłowna
5		Komunikacja drogowa
4		Komunikacja edukacyjna
1		Komunikacja ekspresyjna
89		Komunikacja interpersonalna
33		Komunikacja językowa
1	<input type="button" value="Skrócone rekordy"/>	Komunikacja masowa
1		Komunikacja masowa

Rys. 7. Widok strony WWW bazy PEDAGOG, indeks alfabetyczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy PEDAGOG [on-line]. [Dostęp 26.05.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://aleph.uni.opole.pl/F/?func=find-b-0&local_base=uop03.

Rekordy bibliograficzne tworzone są w formacie MARC 21 i zawierają podstawowe informacje o opisywanym dokumencie, słowa kluczowe oraz treść abstraktu.

1. USMARC | 2. Standardowy | 3. Karta katalogowa | 4. Nazwy pól MARC | 5. Bibliografia

005	20120822073640.0
FMT	AN
LDR	nam 22 i 4500
001	000020619
008	120822s2012 pl 000 0 pol d
022	ja 0866-952X
040	ja OP 002 [c OP 002 [d OP 002
1001	ja Karczmarzyk, Małgorzata
24500	ja „Kinder Anglia” - projekt stworzenia przestrzeni interaktywnej dla dzieci w wieku przedszkolnym : zrealizowany ze studentami III roku WE w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego / [c Małgorzata Karczmarzyk
440 0	ja Edukacja i Dialog
520	[t W artykule opisano założenia, etapy przygotowania oraz wyniki projektu pt. „Kinder Anglia”, który został zrealizowany w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Gdańskim w 2007 r. w ramach przedmiotu „plastyka w nauczaniu dzieci”. Próbowano dowiedzieć się w jaki sposób przestrzeń umożliwiała uświadomienie sobie własnego jestestwa, oddziaływało na dziecko i jak stworzyć przestrzeń przyjazną dziecku. Założeniem projektu było stworzenie przestrzeni przyjaznej i edukacyjnej dla dziecka w wieku przedszkolnym, oddziaływającej wieloaspektowo poprzez odpowiednią aranżację wybranego miejsca. Działania edukacyjne miały na celu przybliżenie informacji na temat Londynu. Projekt oceniono bardzo dobrze.
650	ja Przestrzeń
691 9	ja Plastyka
691 9	ja Edukacja przedszkolna
691 9	ja Wychowanie przedszkolne
691 9	ja Dziecko w wieku przedszkolnym
691 9	ja Projekt
77300	[t Edukacja i Dialog [g 2012, nr 3-4, s. 48-50
OWN	ja PUBLIC
CAT	ja DW [b 00 [c 20120822 [j UOP03 [h 0736
OPR	ja nowy [b dkw [c 20120822
SYS	000020619

Rys. 8. Widok zapisanego rekordu w bazie PEDAGOG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Baza PEDAGOG [on-line]. [Dostęp 26.05.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://aleph.uni.opole.pl/F/?func=find-b-0&local_base=uop03.

Baza tworzona jest przez zespół pracowników Oddziału Informacji Naukowej oraz przeszkolonych pracowników innych oddziałów Biblioteki Głównej i bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Opolskiego. W kolejnych latach jej rozwój był uzależniony od

możliwości kadrowych i poziomu finansowania ze środków budżetowych uczelni oraz dotacji zewnętrznych, np. MNiSW.

Rys. 9. Rozbudowa bazy PEDAGOG w latach 1993–2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie statystyk zamieszczonych w sprawozdaniach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

Obecny stan bazy PEDAGOG

Na koniec 2012 r. baza liczyła 21 181 rekordów opisów bibliograficznych rejestrujących artykuły z 30 wybranych czasopism naukowych, odpowiadających tematyką reprezentowanym obszarom nauk pedagogicznych. W PEDAGOGU rejestrowane są takie tytuły czasopism, jak: „Ruch Pedagogiczny”, „Edukacja: studia, badania, innowacje”, „Kultura i Edukacja”, znajdujące się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH) i wysoko punktowane. Na przestrzeni 20 lat funkcjonowania bazy PEDAGOG lista czasopism w niej indeksowanych ulegała licznym modyfikacjom. Powody takich zmian były różne – od zawieszenia działalności czasopisma po zmianę zakresu tematycznego periodyku. Przyczyną zaprzestania wprowadzania opisów bibliograficznych danego czasopisma mógł być również brak środków finansowych na kontynuowanie zadania w sytuacji braku dofinansowania w ramach dotacji na działalność wspomagającą badania (DWB) Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu. Drugim ważnym źródłem dokumentów indeksowanych są publikacje zwarte, w tym materiały konferencyjne oraz akty prawne. W obrębie wybranych dyscyplin naukowych w obszarze nauk pedagogicznych twórcy bazy starają się uzyskać jak najwyższy stopień kompletności indeksowanych dokumentów. W tym celu prowadzone są również sondażowe badania dotyczące statystyki najczęściej wyszukiwanych słów kluczowych czy tytułów czasopism. Na podstawie wygenerowanych

statystyk z 2012 r., korzystając z opcji „Wyszukiwanie proste/wszystkie pola”, użytkownicy najczęściej używali terminów:

1. Pedagogika – 82 266
2. Dziecko – 77 350
3. Edukacja – 59 721
4. Wychowanie – 39 487
5. Szkoła – 24 549

Wyszukiwanie proste jest najczęściej wybieraną opcją wyszukiwania danych przez zainteresowane osoby. Użytkownicy, którzy mają odpowiednie kompetencje informacyjne, wybierają opcję wyszukiwania za pomocą indeksów, uruchamiając wyszukiwanie w indeksie autorów, tytułów, słów kluczowych lub opcję „Tytuł czasopisma/seria”. Przykłady wyszukiwania w bazie PEDAGOG w opcji – najczęściej przeszukiwane „Słowa kluczowe” (statystyka dotyczy 2012 r.):

1. Dziecko – 5724
2. Wychowanie – 2833
3. Nauczanie – 2358
4. Rodzina – 2334
5. Edukacja – 1865

Wyszukiwanie przez użytkowników z użyciem opcji „Indeksy”: „Tytuł czasopisma/seria” w 2012 r. według statystyk z bazy PEDAGOG przedstawiało się następująco:

1. Edukacja i Dialog – 2100
2. Wychowanie w Przedszkolu – 2346
3. Życie Szkoły – 1022
4. Remedium – 679
5. Alkoholizm i Narkomania – 596

Podczas analizy statystyk wyszukiwania informacji w oparciu o preferowane opcje wyszukiwawcze wykorzystywane przez użytkowników nasuwa się wniosek, że najchętniej stosowane są najprostsze metody wyszukiwania informacji. Ale czy one przynoszą pożądane efekty w postaci kompletnych zestawień bibliograficznych na dany temat? Nasi użytkownicy mają określone oczekiwania w stosunku do biblioteki i narzędzi informacyjnych, którymi dysponuje. W parze z tymi potrzebami nie zawsze idą odpowiednie umiejętności informacyjne. Dlatego starając się sprostać oczekiwaniom i potrzebom użytkowników, biblioteki muszą tak przeorganizować swoją pracę, by nie tylko pośredniczyć w dostępie do źródeł informacji w postaci tworzonych baz danych lub prenumerowanych licencjonowanych serwisów czasopism i książek elektronicznych, lecz również kształcić w zakresie podnoszenia kompetencji informacyjnych.

Edukacja informacyjna wśród studentów Uniwersytetu Opolskiego

Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego w ostatnich latach, wzorem innych bibliotek akademickich, wprowadziła system szkoleń dla użytkowników, m.in. w celu podniesienia kompetencji informacyjnych i wyszukiwawczych w elektronicznych bazach

Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki

II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech

Poznań, 17-19 kwietnia 2013

danych. Tradycyjne przysposobienie biblioteczne, oparte głównie na zapoznaniu studentów z usługami danej biblioteki i przeszkoleniu ich w zakresie praktycznego korzystania z katalogu bibliotecznego, nie przygotowuje użytkowników w zadowalającym stopniu do efektywnego korzystania z elektronicznych źródeł informacji naukowej i pełnotekstowych naukowych baz danych. Realizowany system specjalistycznych szkoleń rozwija się zgodnie z potrzebami poszczególnych jednostek organizacyjnych uniwersytetu. W pierwszej kolejności zapotrzebowanie na zorganizowanie szkolenia dla swoich dyplomantów złożył Instytut Edukacji Wczesnoszkolnej. Baza PEDAGOG i zagraniczna baza ERIC udostępniana na platformie EBSCO zostały wykorzystane do szkolenia studentów w zakresie wyszukiwania, oceny i efektywnego wykorzystania źródeł informacji oraz tworzenia zestawień bibliograficznych do własnych prac badawczych. Zajęcia prowadzone w formie praktycznych warsztatów obejmują: wyszukiwanie informacji z zastosowaniem dostępnych indeksów słów kluczowych, formułowanie zapytań informacyjnych, wykorzystywanie zaawansowanych opcji wyszukiwania informacji oraz opracowywanie własnych strategii wyszukiwawczych. W kolejnych latach konieczność zorganizowania podobnych kursów zgłosiły kolejne jednostki, w tym Instytut Historii i Instytut Filologii Angielskiej. Wraz z rozwojem usług szkoleniowych oferowanych przez zespół pracowników Biblioteki Głównej dążono do ich sformalizowania, opracowano programy kształcenia, dostosowując je do liczby godzin przeznaczonych na takie szkolenie. Obecnie obok krótkich szkoleń specjalistycznych pracownicy biblioteki prowadzą zajęcia w wymiarze 30 godzin dydaktycznych jako kurs semestralny do wyboru, z przypisaną liczbą punktów ECTS, w ramach programów kształcenia oferowanych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Opolskiego.

Tab. 1. Liczba godzin i rodzaje szkoleń i kursów prowadzonych dla studentów Uniwersytetu Opolskiego w latach 2008–2012

Zakres zajęć dydaktycznych	Liczba godzin zrealizowanych w latach 2008–2012				
	2008	2009	2010	2011	2012
Przysposobienie biblioteczne	212	236	246	230	332
Podstawy informacji naukowej	24	37	40	87	92
Elektroniczne źródła informacji naukowej i bazy danych	60	90	120	120	120
Razem	296	363	406	437	544

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań statystycznych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

Z danych zamieszczonych w tabeli 1 wynika, że w ostatnich latach najbardziej wzrosło zapotrzebowanie na organizację kursów z zakresu podstaw informacji naukowej. Przedmiotem takiego kursu są praktyczne warsztaty obejmujące swym zakresem przede wszystkim katalogi i bibliografie Biblioteki Narodowej, katalogi NUKAT i KaRo oraz specjalistyczne bazy danych dotyczące dziedziny wiedzy, która jest przedmiotem studiów i zainteresowań naukowych słuchaczy kursu. Wśród baz omawiany jest oczywiście serwis PEDAGOG.

Podsumowanie

W ostatnich latach nastąpił ogromny postęp technologiczny w zintegrowanym dostępie do informacji. Firmy specjalizujące się w projektowaniu narzędzi do wyszukiwania informacji stworzyły nowe modele aplikacji do przeszukiwania internetowych zasobów wiedzy. Preferencje wyszukiwawcze użytkowników wyszukiwarek internetowych zostały przeniesione w obszar komputerowych katalogów bibliotecznych, baz danych czasopism i książek elektronicznych. Rozwijający się rynek multiwyszukiwarek pozwolił indeksować zasoby zarówno danej instytucji, jak i zewnętrznych agregatorów danych, dzięki czemu użytkownicy otrzymali prosty i skuteczny dostęp do nich poprzez jedno okno wyszukiwawcze. Dostęp do tych zasobów nie zmniejszy jednak automatycznie zapotrzebowania na dziedzinowe bazy danych, szczególnie te tworzone przez lokalne ośrodki informacji naukowej. Przed bibliotekami stoi obecnie duża szansa na wykorzystanie narzędzi technologii informacyjnych do tworzenia specjalistycznych baz danych i zorganizowanie użytkownikom łatwego i prostego dostępu do informacji o wynikach prac badawczych i publikacjach naukowych. W erze rozwoju rozproszonych technologii informacyjnych i zmian zachodzących w sposobach gromadzenia i udostępniania informacji wzrasta konieczność szkolenia użytkowników. Ich satysfakcja z poziomu usług informacyjnych oferowanych przez biblioteki w dużym stopniu zależy bezpośrednio od skuteczności i zaangażowania w działalność edukacyjną. Kształcenie użytkowników przekłada się także wprost na stopień wykorzystania baz danych oraz efektywność nakładów finansowych poniesionych na ich zakup.

Bibliografia:

1. CZERMIŃSKI, J. (red.) *Komputeryzacja bibliotek naukowych w kontekście standardów oprogramowania bibliotecznego: materiały z konferencji ogólnopolskiej – Gdańsk 9–10 maja 1994 r.* Gdańsk: Wydaw. Uniwersytetu Gdańskiego, 1996. ISBN 83-7017-686-0.
2. JACQUESSON, A. *Automatyzacja bibliotek: zarys historyczny, strategia, perspektywy.* Warszawa: Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, 1999. ISBN 83-235-0056-8.
3. KURKOWSKA, E. Information literacy – problemy terminologiczne. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 2008, nr 1, s. 71–81.
4. ŁAŚ, D., PAWŁOWSKI, A., TOMALSKA, A. Komputeryzacja Biblioteki Głównej i sieci bibliotecznej Uniwersytetu Opolskiego do 2001 roku. *Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego* 2002, R. 6, s. 29–38.
5. MATWIEJCZUK, W. Biblioteczny system informacyjno-wyszukiwawczy PEDAGOG. *Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego* 2004, R. 7, s. 15–20.
6. MATWIEJCZUK, W., OKOŃ, H. *Pedagog: słownik słów kluczowych bibliotecznego systemu informacyjno-wyszukiwawczego: pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, wychowanie przedszkolne, edukacja wczesnoszkolna.* Opole: Wydaw. Uniwersytetu Opolskiego, 2002. ISBN 83-88796-41-0.

Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki

II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech

Poznań, 17-19 kwietnia 2013

7. MATWIEJCZUK, W., ORŁOWSKA, B. Wychowanie, opieka i edukacja w bazie danych PEDAGOG. W: NOWAKOWSKI, A. (red.) *Infobazy'2005 – bazy danych dla nauki*. Gdańsk: Centrum Informatyczne Task, 2005, s. 118-123.
8. OKOŃ, H. System informacyjno-wyszukiwawczy PEDAGOG. *Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego* 1995, R. 2, s. 9–13.
9. *Pedagog. System Informacyjny Nauk Pedagogicznych. Podręcznik użytkownika. Część I: Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza*. Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich, Biblioteka Główna w Opolu, 1993.
10. *Ustawa z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych*. Dz.U. 1996, nr 152, poz. 722.

Szewczyk-Kłos, D. Baza PEDAGOG narzędziem edukacji informacyjnej w bibliotece akademickiej. W: Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki. II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech, Poznań, 17-19 kwietnia 2013 [on-line]. Stowarzyszenie EBIB, 2013 [Dostęp: 30.08.2013]. Materiały konferencyjne EBIB, nr 24, Dostępny w World Wide Web: http://open.ebib.pl/ojs/index.php/Mat_konf/article/view/49. ISBN 978-83-63458-06-5.